

חוברת לימוד והגות

ט"ו בשבט

12 נושאים ללימוד ולדיון סביב שולחן החג

שתיים־עשרה שאלות מתוך שיעורו של הרב רפאל בניזרי "ט"ו בשבט:
ראש השנה לאילן": כיצד נעשה תאריך בלוח החקלאי לחג, מה אומר
העץ — היצור היחיד בבריאה שלא ציית בדיוק — על האדם, מדוע צריך
לחיות כדי לאכול, ומדוע דיברו חכמינו על ראש השנה ל"אילן".

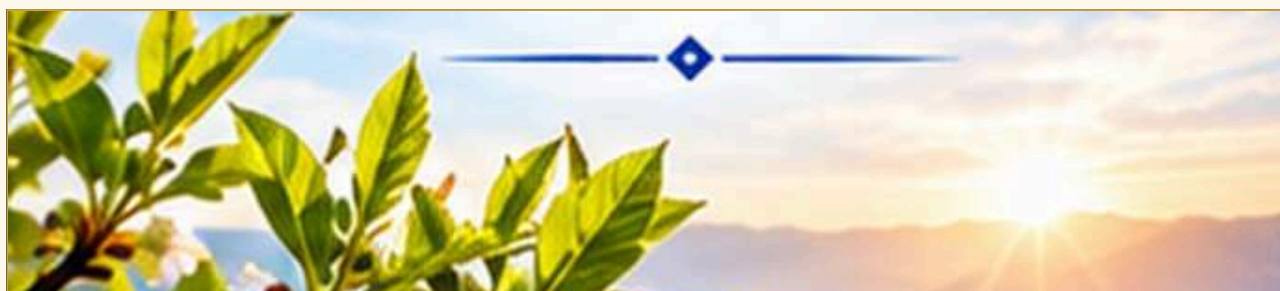

הרב רפאל בניזרי

תוכן הנושאים

נושאים להגות ושאלות לשיחה סביב שולחן ט"ו בשבט

יום הולדת בלי חג	01
"ראה מעשי כמה נאים"	02
האדם עץ השדה	03
היחיד שלא ציית	04
צריך לחיות כדי לאכול	05
מה צריך להשליך כדי לאכול	06
כל עשב נושא תרופה	07
מדוע לאסור עליו את עץ החיים?	08
האיסור שמוסיפים	09
ראש השנה לאילן, ולא לעצים	10
שלוש שנים בלי לקחת דבר	11
טע תחילה, ואחר כך צא לקבל את פניו	12

הצגה

המשנה יודעת על יום זה דבר אחד בלבד: הוא אחד מארבעת ראשי השנים, זה של האילן. אין שמחה, אין מגש פירות, אין כוסות יין. כל זה, אומר הרב, בא הרבה יותר מאוחר.

השאלה

כיצד נעשה תאריך פשוט בלוח החקלאי לחג — ומה בדיוק חוגגים ביום הזה?

התשובה

"ארבעה ראשי שנים הם... באחד בשבט ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי; בית הלל אומרים, בחמשה עשר בו" (משנה ראש השנה א, א).

אחד בניסן, מזכיר הרב, מונה את שנות המלכים; אחד באלול, מעשר בהמה; אחד בתשרי הוא ראש השנה, יום השנה לבריאת העולם, מניין השנים, דיני השמיטה, היובל והנטיעה. ולאילן אנו הולכים אחר בית הלל: חמישה־עשר בשבט, בשעה שכל השרף שישן בחורף מתחיל לעלות אל הענפים ומופיעים הניצנים הראשונים. זוהי שיבתו לחיים של טבע רדום.

אילו נצמדנו רק למקור המשנה, לא היה ליום זה אופי של שמחה. הפירות שאנו אוכלים, היין, ארבע הכוסות: כל זה נוסף הרבה יותר מאוחר, עם התפתחות ההיסטוריה, וכל תקופה נתנה ליום זה ממד אחר.

ואין בשום מקום זכר ליום הולדת של נטיעת העצים, אף שהנטיעה קשורה אליו כיום.

מסקנת הרב

זוהי שיבתו לחיים של הטבע הרדום.

לקח לשולחן

העץ חוגג את הרגע שבו השרף עולה, הרבה לפני שהפרי מופיע. מה אצלנו מתחיל לחיות מחדש בשקט — אצל ילד, במפעל, בחברות? האם אנו יודעים לחגוג זאת לפני שאנו רואים את פירותיו?

הצגה

כולנו מכירים את הבעיות הסביבתיות המאיימות על עולמנו. הרב מעיר שהתורה לא המתינה לתקופתנו כדי לתת הנחיות שלא לקלקל את הטבע.

השאלה

מה אומר ה' לאדם כשהוא מראה לו את עולמו — ומדוע השחתת עץ חמורה כל כך?

התשובה

"ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן... תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך" (קהלת רבה ז, יג); "לא תשחית את עצה" (דברים כ, יט).

כשברא ה' את האדם, מביא הרב מן האגדה, נטלו והחזירו על כל עולמו ואמר לו: ראה כמה נאה מעשי, השתדל שלא לקלקל; שאם תקלקל אותו, איש לא יוכל לתקנו.

הבעיות הסביבתיות האלה קשורות אפוא ל"בל תשחית", האיסור להשחית כל דבר בטבע. עד כדי כך, אומרים חכמינו, שמי שפוגע בחייו של עץ משמיע קול זעקה מסוף העולם ועד סופו.

מדוע? משום שהוא שולל במידה מסוימת מן הטבע את הטוב הזה, ומן האנושות את משאביה. העץ אינו שייך רק למי שכורת אותו: הוא מזין את העולם.

מסקנת הרב

אם תקלקל אותו, איש לא יוכל בסופו של דבר לתקנו.

לקח לשולחן

פעמים רבות אנו מבזבזים בלי לחשוב: מזון, מים, חפצים שנוזקים מהר מדי. מה נוכל לשנות בביתנו כדי לכבד יותר את הבריאה? יציע כל אחד מעשה מעשי אחד לשנה זו.

הצגה

מה שנתן ליום השנה הזה צורה של חג, מסביר הרב, הוא סמליות העוברת לאורך כל המקרא: האדם הוא בדמות העץ. "כי האדם עץ השדה", אומרת התורה.

השאלה

במה דומה העץ לאדם יותר מכל יצור אחר בבריאה?

התשובה

"כי האדם עץ השדה" (דברים כ, יט).

לאדם, כמו לעץ, יש קומה זקופה, אומר הרב; הוא נטוע באדמה. וכמה אנו מחזיקים בהשתרשות הזו! זכינו היום, בחסדי ה', לטעום את התענוג של חזרה אל שורשינו בארץ, ויש את הענפים האלה בארבע כנפות הארץ, ואת הרצון הזה להשיב את כל הענפים אל גזע אחד.

האדם עשוי מארבעה מרכיבים: הדומם, המינרלי; הצומח; האש, האנרגיה; ולבסוף המדבר, האנושי, זה שמדבר. וסביב העץ מוצאים אותם: הדומם נעץ עמוק באדמה, החי משוטט סביב גזעו, העופות מעופפים מעליו, וחיכוך עציו מוליד אש.

מה חסר לו? האוויר, שהוא זקוק לו. ארבעת מרכיבי החיים המצויים במבנה האדם מצויים אפוא בעץ.

מסקנת הרב

הרצון הזה להשיב את כל הענפים האלה אל גזע אחד.

לקח לשולחן

למשפחותינו יש לעיתים קרובות ענפים מפחרים בארבע כנפות תבל. מה אנו עושים כדי לקשור אותם אל אותו גזע? ומהם שורשינו — מקום, שפה, מסורת — שאנו גאים בהם?

הצגה

ביום השלישי ה' מבקש מן הארץ "עץ פרי", כלומר עץ שכולו ראוי לאכילה. היא מוציאה "עץ עשה פרי": עץ הנושא פירות, אבל עם מעט פסולת. רש"י מעיר: שיהא טעם העץ כטעם הפרי.

השאלה

היצור היחיד בבריאה שלא ציית בדיוק הוא עץ. מה מבשר הדבר על האדם, שנברא שלושה ימים אחריו?

התשובה

"עץ פרי עשה פרי" (בראשית א, יא); "ותוצא הארץ... ועץ עשה פרי" (בראשית א, יב).

בהקבלה שבין ימי הבריאה, אומר הרב, עץ זה של היום השלישי מקביל לאדם של היום השישי. ביום הראשון האור, שממנו המאורות ביום הרביעי; בשני הבדלת המים, שמהם יוצאים בעלי החיים ביום החמישי; בשלישי העץ; ובשישי האדם, הנושא בתוכו את העץ כולו.

התמודדותו של האדם היא מקור החטא הראשון, ועץ הוא שמומן אותו: הבחירה החופשית שגילה העץ נמצאת באדם. אילו היינו כאן רק כדי שלא לחטוא, היינו מלאכים, משוללי חירות פעולה. והנה חירות זו, בפתח שהיא נותנת לנו לטעות, מאפשרת לנו לתקן את עצמנו ולהעניק לעצמנו הרבה יותר כוח, להט וחיים.

ה' רצה שהאדם יהיה שותפו בבריאה. אילו ברא עולם מושלם, שהאדם לא היה צריך להוסיף לו דבר, היה עולם זה בית קברותו. פעמים רבות, כשירשנו הכול בלי שעצבנו את אישיותנו, אנו נסחפים עם הזרם. הניסיונות מעצבים.

מסקנת הרב

אילו ברא עולם מושלם, שהאדם לא היה צריך להוסיף לו דבר, היה עולם זה בית קברותו.

לקח לשולחן

היינו רוצים לילדינו חיים בלי טעויות וכלי קשיים. איזה ניסיון דווקא חזק אותנו? וממה רצינו לחסוך ממישהו, שאולי היה צריך להניח לו לעבור דרכו?

הצגה

הפתגם אומר שאוכלים כדי לחיות, ולא חיים כדי לאכול. בט"ו בשבט אוכלים פירות בשפע ומברכים ברכות. הרב הופך את הנוסחה: צריך לחיות כדי לאכול.

השאלה

במה יכולה האכילה להיות מצוה — ומדוע הברכה היחידה שמקורה בתורה היא זו שאומרים אחרי הסעודה?

התשובה

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה" (דברים ח, י); "צדיק אכל לשבע נפשו" (משלי יג, כה).

המצוה היחידה שנתן ה' לאדם הראשון, אומר הרב, היא: "מכל עץ הגן אכל תאכל". לאכול זו מצוה. בניגוד לפתגם, אנו אומרים שצריך לחיות כדי לאכול, משום שהמזון הוא שמאפשר לנו לקלוט את היסודות המרכיבים את הבריאה ולהעלותם לדרגת האנושי. באמצעות הדגימה שאנו לוקחים מהם, אנו מקדשים את כל מעשה ידי ה'.

והברכה היחידה שמקורה בתורה היא ברכת המזון: "ואכלת ושבעת וברכת", על הארץ הטובה שה' העמיד לרשות האדם, ארץ זבת חלב ודבש. השביעה היא המצדיקה את הברכה: הצדיק משביע את נפשו, את הווייתו, בקולטו לתוכו את כל מרכיבי הבריאה.

ההנאה שהאדם מפיץ מן העולם הזה היא אפוא הדרך לקדש את מעשה ידי ה': משתפים בה, משלבים בה את יסודות הבריאה, ונותנים להם ממד מוסרי ורוחני.

מסקנת הרב

הנאתו של האדם מן העולם הזה היא הדרך היחידה לקדש את מעשה ידי ה'.

לקח לשולחן

פעמים רבות אנו אוכלים מהר, בלי לחשוב. כיצד לעשות מסעודה, הערב, רגע שבו מעלים את מה שאוכלים? והאם אנו מקדישים זמן לברכה שאחרי הסעודה, כשאנו שבעים?

הצגה

אצל המקובלים התקבל המנהג לאכול פירות רבים, ארבעים אצל אחדים: עשרה לכל דרגה של הבריא. והם סיווגו אותם: אלה שאוכלים עם הקליפה, אלה שמסתירים גלעין, אלה שיש להסיר את קליפתם.

השאלה

מדוע למיין את הפירות לפי מה שהם שומרים ומה שהם משליכים — ואל איזה מצב צריך האדם לשאוף?

התשובה

ארבעת העולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשייה.

יש פירות שאנו אוכלים עם קליפתם, כמו הענב או התאנה, מסביר הרב; יש שאנו משליכים את גלעיןם; יש שאנו אוכלים אפילו את זרעיהם; ויש שיש להסיר את קליפתם הקשה, להשליך את הקליפה, ולאכול רק את פנימם. משום שאנו נוטים לחיות מבפנים ולא מבחוץ, התורה מבקשת מאיתנו לקלוט את העולם החיצון ולהיפטר מכל מה שמפריע. כך עשוי האדם בשלבי התפתחותו השונים; האידיאל הוא להגיע למצב שבו אין לא גלעין ולא קליפה.

ארבעת העולמות הם כמו מחשבה: האצילות, שבקושי ניתנת לתפיסה; הבריאה, המחשבה המוקרנת החוצה; היצירה, כשאנו מחפשים את המילים לתת לה צורה; העשייה, כשהשלמנו אותה.

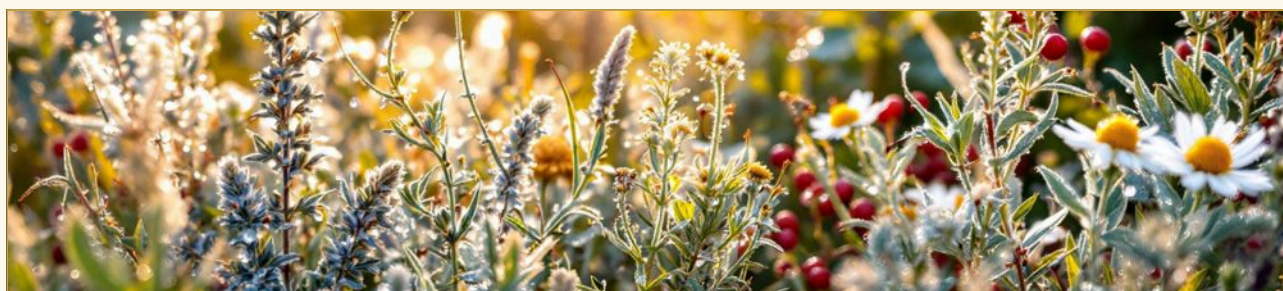
בין התוכנית הראשונית לבין מה שבידינו, יש לגזום דברים רבים. כדי שהעץ יצמח גבוה מאוד, יש לגזום למטה כל ענף הצומח פרא ומונע ממנו לקחת תנופה. בגזום זה יש אובדן של אנרגיה.

מסקנת הרב

משום שאנו נוטים יותר לחיות מבפנים ולא מבחוץ.

לקח לשולחן

לכל אחד מאיתנו יש קליפה וגלעין קשה. מה אנו מגינים עליו מאחורי קליפה שאיש אינו יכול לעבור? ומה היה עלינו לגזום השנה כדי לגדול — או שמא העדפנו לשמור הכול?

הצגה

הפירות, אומרים חכמינו, הם המצוות. והעץ נותן אותם בנדיבות, בלי להבחין בין אדם לאדם. הרב לומד מכאן לקח להתנהגותנו כלפי זולתנו וכלפי הבריאה כולה.

השאלה

מה מלמדת אותנו נדיבותו של העץ — ומדוע אין לנו רשות להזניח דבר בבריאה?

התשובה

"ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" (בראשית ב, י).

העץ נותן את פירותיו, אומר הרב, ונותן אותם בנדיבות, בלי להבחין בין אדם לאדם. הדבר צריך להשליך על התנהגות האדם כלפי זולתו וכלפי הטבע. ט"ו בשבט הוא אפוא יום הקורא לאדם לאחריותו כלפי מה שה' העמיד לרשותו, ומוזמין אותו לתת את פירותיו, כשם שהעץ נותן אותם.

כך עשוי העולם: כבר בן עדן הנהר נפרד לארבעה ראשים. צריך שהאדם ידע לשרת, משום שהכול חיוני לאיזון הבריאה, ואין לנו רשות להזניח דבר.

חכמינו אומרים שכל עשב נושא תרופה שעדיין לא גילינו. ולעתיד לבוא, אפילו השיחים, אפילו הקוצים והדרדרים יעשו פירות. רעיון העץ הזה הוא המלווה את האדם בעלייתו הרוחנית.

מסקנת הרב

הכול חיוני לאיזון הבריאה, ואין לנו רשות להזניח דבר.

לקח לשולחן

אנו נותנים ברצון לדומים לנו. למי נוכל לתת "בלי להבחין", כמו העץ? ואיזה אדם, איזה דבר שאנו רואים בו חסר תועלת, נושא אולי תרופה שעדיין לא ראינו?

הצגה

אחרי החטא, אדם מגורש מגן עדן, ונאסר עליו לאכול מעץ החיים. לעיתים קרובות מסבירים איסור זה בחשש שמא יחיה לעולם. הרב משיב אחרת.

השאלה

מדוע לאסור על האדם את העץ שהיה נותן לו חיים, ודווקא ברגע שחטא?

התשובה

"ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם" (בראשית ג, כב).

משום שיחיה לעולם? לא, אומר הרב. אסור היה שיאכל מן החיים כשהוא מלכלך את בגדיו, מלכלך את נפשו, בלי שתהיה לו האפשרות לשוב ולהתעשת, לתקן את עצמו, למצוא שוב את טבעו המקורי, לשוב אל המקור.

לכן אומר לו ה': עתה, משהעדפת את עץ הדעת על פני עץ החיים — והדעת תציב בפניך בעיות אם לא תדע להעריך את החיים — יהיה עליך מעתה להשתמש קודם בדעת כדי למצוא שוב את עץ החיים.

החטא הראשון היה תלוי בסדר הזה. היה צריך להתחיל קודם בהערכת החיים, לתת לחיים את ממדם המוסרי, ואחר כך להשלימם בדעת. מה שאסור היה הוא להקדים את הדעת ולהפוך אותה לתועלתנית במידת מה. ט"ו בשבט, עם פירותיו וברכותיו, הוא תיקון של חטא אדם הראשון.

מסקנת הרב

היה צריך להתחיל קודם בהערכת החיים, לתת לחיים את ממדם המוסרי, ואחר כך להשלימם בדעת.

לקח לשולחן

אנו מעריכים מאוד את הידע, את התארים, את ההצלחה. האם אנו מלמדים את ילדינו גם להעריך את החיים ולתת להם ממד מוסרי? ולמה משמש לנו מה שאנו יודעים?

הצגה

ה' אמר: לא תאכל מעץ הדעת. האישה עונה לנחש: אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו. את איסור הנגיעה היא הוסיפה. ולעברית שלוש מילים לחטא.

השאלה

מדוע הוספת איסור פתחה פתח לחטא — ואיזה סוג של חטא היה חטאו של אדם?

התשובה

"לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון" (בראשית ג, ג); "עונות... פשעים... חטאות" (ויקרא טז, כא).

היו רק שתי מצוות, אומר הרב, שנגעו לאכילה: לאכול מכל העצים, ולא לאכול מעץ הדעת. חכמינו אומרים ששתי מצוות אלה כללו את תרי"ג. עץ הדעת לא נבדל מן האחרים: הוא רק סומן באיסור. האישה רצתה להפוך איסור זה לבר-ביצוע יותר בהוסיפה שאין לגעת בו. כאן היה הצינור של החטא: לסבור שציווי ה' לקוי ושיש עוד להוסיף עליו דבר. האדם עדיין לא בטח בעצמו.

יש שלוש מילים שמתרגמים "חטא". הפשע הוא המעשה המרדני, זה שמתריס כלפי אחרים. העוון, מן הפועל "לעוות", הוא להטות את הדין לטובתך — אפשר לעשות זאת אפילו בשמירת כשרות או שבת.

ויש החטא: טעות. החטאנו את המטרה, חשבנו שאנו עושים טוב והדבר התהפך עלינו. חטאו של אדם היה חטא.

מסקנת הרב

לסבור שציווי ה' לקוי ושיש עוד להוסיף עליו... פירוש הדבר שהאדם עדיין לא בטח בעצמו.

לקח לשולחן

מתוך זהירות, אנו מוסיפים לעיתים כללים על כללים, בייחוד עם ילדינו. איזו "גדר" הצבנו לכל צרה שלא תבוא? וכשאנו חוטאים, האם זה יותר מתוך מרד, מתוך עיקוף, או מתוך טעות?

הצגה

המשנה אינה אומרת "ראש השנה לעצים". היא אומרת "ראש השנה לאילן", במילה אחרת, ביחיד. שני שמות לאותו דבר, ושני לימודים נפרדים.

השאלה

מדוע בחרו חכמינו במילה "אילן" ולא ב"עץ" כדי לקרוא ליום זה?

התשובה

"צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" (תהלים צב, יג); "כעץ שתול על פלגי מים" (תהלים א, ג).

"עץ" הוליד את "עצה", אומר הרב: העץ מבקש ממך מעט מחשבה. החל על התפתחותך שלך את עקרונות העץ המזין — העידור, הניכוש, הזיכול סביב הגזע כדי למנוע מן החרקים לכרסם את השורשים. לכן הצדיק נמשל גם לתמר הצומח גבוה, וגם לארז שאף שאינו עושה פירות, הוא מתבלט בשורשים שהוא נועץ עמוק באדמה. לעסוק בתורה אין פירושו לוותר על העולם הזה: פירושו לדאוג שהתורה תלבש את מציאות העולם הזה.

"אילן" אומר דבר אחר. התפתחות האנכית של העץ היא היחס בין השמים לארץ, בין הטרונסצנדנטי לאימננטי. חכמינו מקרבים את "אילן", שנימטרייתו תשעים ואחת, לסכום שם הוי"ה, עשרים ושש, ושם אדנות, שישים וחמש: גילוי ה' בעולם, וההווה במושג המופשט לחלוטין.

באמרם "ראש השנה לאילן", הם מבקשים מן האדם להבין שהעץ שלפניו מייצג את מה שהוא עצמו מחזיק: בכל אחד מאיתנו יש חלק של התעלות וחלק של נוכחות בעולם. זה מה שמאפשר לנו להתחדש, שכן איננו היום מה שהיינו אתמול.

מסקנת הרב

הטרונסצנדנטי הוא האפשרות שיש לו להתרומם ולא להישאר מותנה בקטנוניות של החיים.

לקח לשולחן

לא נהיה מחר מה שאנו היום. מה אצלנו נשאר קפוא שנים, בשעה שכל השאר השתנה? ולא יזה גובה היינו זקוקים כדי לא להניח עוד לקטנוניות של החיים להתנות אותנו?

הצגה

עץ שניטע אינו נאכל מיד: שלוש שנים בלי לגעת בפירותיו, ברביעית בטהרה, בירושלים, ורק בחמישית מתחילים ליהנות ממנו. ט"ו בשבט משמש תאריך למניין שנים אלה.

השאלה

מדוע לכפות על עץ ארבע שנות המתנה — ומה אומר לוח זמנים זה על חינוכו של ילד?

התשובה

"שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל; ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה'; ובשנה החמישית תאכלו את פריו" (ויקרא יט, כג-כה).

הפרי, אומר המזמור, ניתן בעתו, מזכיר הרב: הפירות אינם צומחים כולם בבת אחת. לכל פרי עונתו; וכך גם הטבע האנושי וכל חינוך עצמי, הנעשה במשך זמן מסוים.

אין לנו רשות לאכול את פירותיו הראשונים של העץ בשלוש השנים הראשונות. בשנה הרביעית עלינו לאכול אותם בטהרה, בירושלים, או את פדיונם: בטבילה רוחנית, באווירה של התחדשות. ורק בשנה החמישית אנו מתחילים ליהנות מן העץ. כך גם בחינוך הילד, שאנו מתחילים בו בסביבות גיל חמש, בלי להביא בחשבון את השנים הראשונות שבהן הוא בעיקר מקבל.

יכול לקרות שנהיה במצב זה של בקשה; אבל המטרה היא לתת את פרינו, לחלוק את פרינו. זה מה שנותן לט"ו בשבט אופי של יום חג, שאין אומרים בו תחנון ואין מתענים בו.

מסקנת הרב

לכל פרי עונתו, וכך גם הטבע האנושי, וכך גם כל חינוך עצמי.

לקח לשולחן

לעיתים אנו מצפים לפירות מוקדם מדי, מילדינו כמו מעצמנו. ממי אנו דורשים לתת לפני שסיים לקבל? ומה קיבלנו, שאנו מוכנים עכשיו לחלוק?

טע תחילה, ואחר כך צא לקבל את פניו

הצגה

עץ שנעקר מסביבתו חדל לתת את פירותיו; יש לשתלו מחדש במקום אחר, ויש קרקעות המתאימות יותר מאחרות לעץ זה או אחר. כך גם העמים, אומר הרב, ובמיוחד אנו עם ארץ ישראל.

השאלה

מדוע הגלות היא כמו חשש מוות שלעולם אינו סופי — ומה לעשות כנטיעה שבידינו אם מבשרים על בוא המשיח?

התשובה

"ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא" (יחזקאל לו, ח); אבות דרבי נתן.

זו הסיבה, אומר הרב, שאנו רואים את הגלות כחשש מוות. אבל חשש זה לעולם אינו סופי: יש אפשרות לשוב לחיים, למצוא שוב את הנשימה, כשם שהעץ משיר את עלוותו ומתחדש במחזוריות. העם היהודי נקרא לעשות כך גם הוא. הנביא אומר זאת להרי ישראל: ענפכם תתנו ופריכם תשאו, כי עמי מתכונן לשוב אליכם. הלבולב החדש מפיק חיים חדשים בעם שעבר ניסיונות ארוכים.

וגם באדם, הקובע לעצמו במסלול חייו שלבים הדומים לאלה של העץ. פירותיו של האדם מציגים מועדים שאינם מוגבלים בזמן: הצאצאים, בעברית, הם יציאה, יציאה בלתי פוסקת מעצמו, דרך ילדיו, דרך נכדיו.

חכמינו הבליטו כל כך את הממד המשיחי הזה עד שאמרו: אם הייתה נטיעה בידך ואמרו לך הרי לך המשיח, אל תרפה ממנה. טע קודם את עצך, ואחר כך צא לקבל את פני המשיח, משום שנטיעת העץ הזה מסייעת לביאת המשיח.

מסקנת הרב

טע קודם את עצך וצא לקבל את פני המשיח, משום שנטיעת העץ הזה תורמת, מסייעת לביאת המשיח.

לקח לשולחן

קל לנו לנטוש את העבודה הקטנה שבידינו למען בשורה גדולה. איזו "נטיעה" — ילד לחנך, מפעל, לימוד — אסור לעזוב בציפייה לאירועים גדולים? ואילו פירות אנו רוצים להשאיר לנכדינו?